

UNIVERSITY
OF HELSINKI
RURALIA

Monipaikkaisen asukkaan osallisuus kunnassa

Monipaikkaisuuden mahdollisuudet –
osallisuus

RURAL
SOLUTIONS
FOR
A SUSTAINABLE
FUTURE

Webinaari 13.9.2022
Katja Rinne-Koski

MISTÄ PUHUTAAN?

- Mitä on monipaikkaisuus?
 - Monipaikkaisuudella tarkoitetaan yleisesti ottaen ihmiselle merkityksellisten paikkojen muodostamia kokonaisuuksia ja niiden välillä liikkumista (Haukkala 2011)
 - Elämäntapaa, jossa ihminen rakentaa arkinsa ja elämänsä kahden tai useamman asuinpaikan ympärille, voidaan luonnehtia monipaikkaiseksi asumiseksi
- Tilastointi- ja rekisteritiedon puutteesta huolimatta tutkimuksissa on todettu, että monipaikkaisuutta on monenlaista (ks. esim. monipaikkaisuuskortit)
 - Monipaikkainen asuminen ei ole vain jollekin ikä- tai sosiaaliryhmälle tyypillinen asumisen tapa
- Entä mitä tarkoittaa osallisuus kunnassa?
 - osallisuus = tunne yhteisöön kuulumisesta ja kuulluksi tulemisesta
 - osallistuminen = asukkaan konkreettista toimintaa itseään koskevissa asioissa
 - osallistaminen = toisaalta kunnan menettelytapoja ja toimintamalleja, jotka mahdollistavat osallistumisen ja toisaalta myös kiinnostuksen herättämistä, viestintää, tiedottamista sekä osallistumisen valmiuksien tukemista. (Niiranen 1997)

MONIPAIKKAINEN ASUKAS EI VÄLTÄMÄTTÄ OLE MONIPAIKKAINEN KUNTALAINEN

- Monipaikkainen asuminen ei systemaattisesti tarkoita sitä, että useammassa kuin yhdessä paikassa asuva ihminen kokisi itsensä useamman kuin yhden kunnan kuntalaiseksi.
 - Yksipaikkaiset kuntalaiset: selkeät ykkös- ja kakkoskoti
 - Asuinpaikoilla selvä arvojärjestys, jossa vapaa-ajan asunto, tai kakkosasunto, on alisteinen pääasialliselle kodille. Tätä näkökulmaa edustavat saattavat kyllä asua kahden eri kunnan alueella, mutta he asemoivat itsensä yksipaikkaisena kuntalaisena.
 - Rinnakkaiset kuntalaiset: asuminen jakautuu aidosti kahteen tai useampaan asuinpaikkaan
 - Ykkös- ja kakkosasuminen sekoittuu, eivätkä asukkaat välttämättä osaa tai halua nimetä, mikä on heidän varsinainen kotikuntansa. Heillä on monta kotia, jolloin he myös asemoivat itsensä osaksi useamman kunnan asukas yhteisöä.
 - Asuinpaikoista irronneet asukkaat
 - Eivät tunne sitoutuvansa mihinkään, tuntevat olonsa ulkopuoliseksi kaikissa elämäntapaansa lukeutuissa asuinpaikoissa.

(Rinne-Koski 2021)

MILLOIN MONIPAIKKAINEN ASUMINEN SITTEN MUUTTUU KUNTALAISUUDEKSI?

MILLAISIA ROOLEJA MONIPAIKKAINEN ASUKAS SITTEN OTTAA JA MITEN SE VAIKUTTAA OSALLISTUMISEEN?

1. Perinteinen mökkeilijä
2. Osa-aika-asukas
3. Kotiinpalaaaja
4. Etäasukas

(Rinne-Koski 2021b)

PERINTEINEN MÖKKEILIJÄ

- Osa mökkeilijöistä on selkeästi yksipaikkaisia, joilla on vain yksi kotikunta. He luokittelevat itsensä pääosin ykköskotinsa asukkaiksi: heillä on varsinainen koti sekä mökki, jossa he viettävät vapaa-aikaa
- Heillä monipaikkaisessa asumisessa on usein kyse sujuvasta vapaa-ajan asumisen arjesta, joka näkyy esimerkiksi
 - itselle tärkeiden ja tarpeellisten palveluiden saatavuutena ja käyttöoikeutena sekä
 - vapaa-ajan asukkaille suunnattujen osallistumisen ja vaikuttamisen välineinä ja foorumeina
 - mökkiläislautakunnat, mökkiläisraadit, jne.
- Heille usein riittää vapaa-ajan asukkaan tai mökkiläisen asukasasema ja sen tuomat mahdollisuudet, jotka heillä tällä jo hetkellä on.

OSA-AIKA-ASUKAS

- **Osa-aika-asukas** asettuu mökkeilijän ja vakituisen asukkaan välimaastoon, tällainen voi olla esimerkiksi osittaisen etätyön tekijä
 - Osa-aikainen asukas on tietoinen omasta asemastaan ”vieraana”: hänellä on voimakkaampi osallisuuden tunne kuin mökkeilijällä mutta hän ei koe olevansa varsinainen tai virallinen kunnan asukas.
 - Paikallisen yhteisön näkökulmasta maaseudun osa-aika-asukkaan roolia todennäköisesti määrää hänen sosiaalinen asemansa sen mukaan, miten hänet yhteisössä nähdään: nähdäänkö hänet vapaa-ajan asukkaana vai onko hän kiinteämpi osa paikallista yhteisöä
 - Osa-aika-asukas suhtautuu yhteisöön vastavuoroisesti: hän nauttii elämästään paikkakunnalla ja haluaa antaa jotain myös takaisin. Tästä syystä hän on mielellään mukana paikallisessa toiminnassa ja osallistuu silloin, kun on paikkakunnalla
 - Kunnalle tämä on mahdollisuus, joka edellyttää toimivia ja avoimia vuorovaikutuskanavia, viestintää sekä luottamusta toiseen osapuoleen
 - Parhaimmillaan tämä saattaa johtaa monipaikkaisten asukkaiden uudenlaisiin mahdollisuuksiin olla mukana kunnan toiminnassa, esim. osallistuva budjetointi ja kumppanuuspöydät voisivat kiinnostaa osa-aika-asukasta.

KOTIINPALAAJA

- **Kotiinpalaaja** asemoi itsensä yhteisöön ja kuntaan vahvan kotiseutukiinnityksen kautta. Hän asuu osan ajastaan muualla, mutta henkinen koti sijoittuu vahvasti kuitenkin aina kotiseudulle.
- Kotiseutukiinnitystä kuntaan ylläpitävät vahvat sosiaaliset verkostot ja paikallisyhteisö, jonka kanssa ollaan vuorovaikutuksessa jatkuvasti. Tämän vuoksi kotiinpalaajan vaikuttaminen tapahtuu usein pääasiallisesti osallistumalla paikalliseen toimintaan ja yhdessä tekemiseen, mihin hänet hyväksytään mukaan.
- Erityistä tässä asukasasemonnissa on monipaikkaisen asukkaan halu tehdä jotain hyvää kuntansa parhaaksi.
- Tällaiset asukkaat saattavat olla erityisen kiinnostuneita esimerkiksi käyttämään tietotaitoaan ja verkostojaan kunnan hyväksi
- Aineistossa tällaiseen kuntalaisuuteen kytkeytyy vahvasti kotiseutuelementti, jota tukemalla kunta voisi luoda uudenlaista mahdollistavaa asukaspolitiikkaa kuntaan
 - Vrt. Japanin kotiseutulahjoitus, jossa muualla asuvat asukkaat voivat tukea kotiseutuaan lahjoituksella (Hyyryläinen & Santalahti 2018)

ETÄASUKAS

- Vaikka arkielämän rakenteet vievät asukkaan toiseen kuntaan, usein työn vuoksi, on etäasukas silti aktiivinen osa myös muiden asuinkuntiensa yhteisöä.
- Etäasukkaalle on luonnollista tarkkailla ja seurata kaikkia asuinpaikkakuntiaan tavallaan matkan päästä ja pyrkiä vaikuttamaan tarvittaessa.
- Etäläsnäolo konkretisoituu yhä useammin digitaalisena kuntalaisuutena (e-kuntalaisuus)
 - asioinnin siirtymisenä tietoverkkoihin sekä
 - uudenlaisten digitaalisten osallistumistapojen kehittymisenä ja kunnan päätöksentekoon vaikuttamisena.
- E-kuntalaisuuden mahdollistavista palveluista on olemassa vasta vähän kokemuksia, mutta mahdollisuudet uudenlaisen kuntalaisuuden tukemiselle ovat olemassa:
 - Verkko-osallistumisen kehittäminen, vertailevan asukasnäkökulman painottaminen, monipaikkaisten asukkaiden tieto-osaamisen ja näkemysten hyödyntäminen

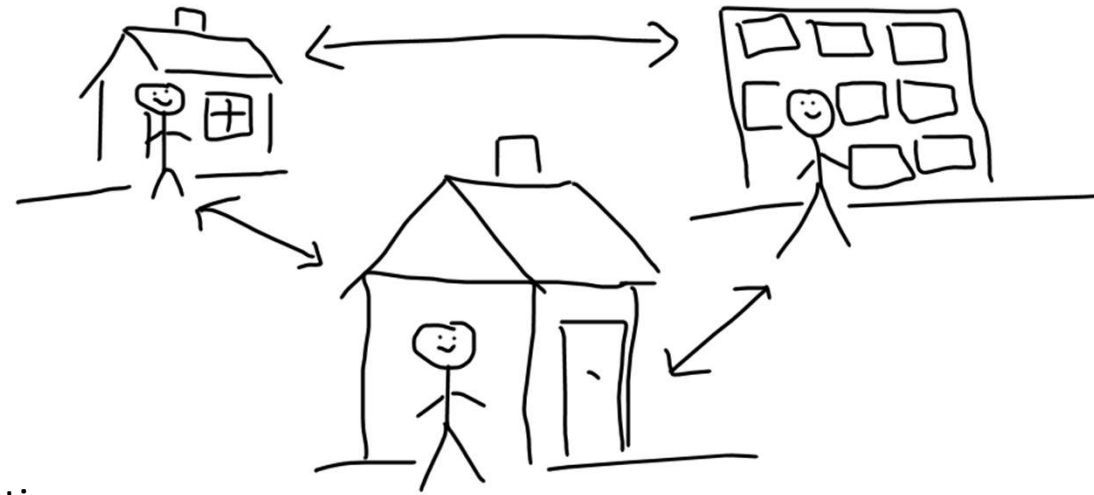
ANNETAANKO MONIPAIKKAISEN ASUKKAAN OSALLISTUA?

- Monipaikkaiset asukkaat hyväksytään yksityisen sektorin palveluiden käytön osalta muun muassa kuluttajina, julkisen sektorin palveluiden käyttö on sitten vielä asia erikseen (ks. esim. Lehtonen, Muilu & Vihinen 2019.)
 - myös kunnan digitalisaatio mahdollistaa uudenlaista osallistumista ja vaikuttamista
- Osallistumisen vahvistamiseksi on monessa kunnassa kehitetty erilaisia monipaikkaisten asukkaiden osallistumista ja osallisuutta tukevia ratkaisuja, kuten mökkiläisraateja, lautakuntia, kesäasukasyhdistyksiä, jne, sekä myös etätyöhubeja ja muita yhteisöllisiä tiloja
- Usein osallistuminen tapahtuu myös epävirallisia reittejä pitkin, jossa monipaikkaisen asukkaan osallistumisen haasteena saattaa olla puuttuvat paikallisverkostot, mikä asettaa monipaikkaiset osallistujat eriarvoisiin asemiin toisiinsa nähden (Rinne ym. 2015; Farstad 2015)
- Monipaikkaisten osallistuminen voi näyttäytyä uhkana paikallisten asukkaiden näkökulmasta, mutta myös kunnan rikkaana voimavarana (Rinne ym. 2015)
- -> tutkimusten mukaan ratkaisevaa on, miten kunta suhtautuu monipaikkaisiin asukkaisiin (Farstad 2015)

KUNNILLE HAASTE: MILLAISIA MONIPAIKKAISIA ASUKKAITA TEIDÄN KUNNASSANNE ASUU?

- Erilaiset asukkaat tarvitsevat erilaisia menetelmiä ja väyliä löytääkseen itselleen sopivan tavan olla osa kuntaa.
- Monipaikkaisten asukkaiden asukasroolien parempi huomioiminen mahdollistaisi paremmin kohdennettujen keinojen käyttämisen osallistamisen tukemiseen.
- Kunnan haasteena on
 - tunnistaa ja löytää ne omat monipaikkaiset asukkaansa
 - selvittää, miten he voisivat tukea monipaikkaisesti asuvien osallistumista ja osallisuutta osana kunnan asukasjoukkoa ja
 - tiedottaa ja viestiä niistä.

KIITOS!

Katja Rinne-Koski

katja.rinne-koski@helsinki.fi

Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Ruralia-instituutti
Ruralia-institutet
Ruralia Institute

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA

- Farstad, M. (2015). Worthy of Recognition? How Second Home Owners Understand Their Own Group's Moral Worth in Rural Host Communities. *Sociologia Ruralis*, 56(3), 408–426. <https://doi.org/10.1111/soru.12083>
- Haukkala, Teresa (2011). Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus. Sitran selvityksiä 54. Helsinki.
- Hyyryläinen, T. & Santalahti, S. (2018). Japanin kotiseutulahjoitus – furusato noozei – kaupunkien ja maaseutujen toimijoiden vuorovaikutuksena. *Maaseudun Uusi Aika* 1/2018, 19–34.
- Lehtonen, Olli, Muilu, Toivo & Vihinen, Hilka (2019). Monipaikkaisuus maaseudun terveystalveluiden mahdollistajana. *Maaseudun Uusi Aika* 2: 2019, 7–29.
- Monipaikkaisuuskortit: https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus__kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Elinvoimainen_ja_kestava_monipaikkainen_Suomi_VN_TEAS_Monipaikkaisuus#Monipaikkaisuuskortit
- Niiranen, Vuokko (1997). Kuntalaisten osallistuminen ja kunnallinen demokratia. Teoksessa: Kuntalaisten arviot ja osallisuus sosiaali- ja terveystalveluihin, 137–188. Toim. Tuula Kivinen, Juha Kinnunen, Vuokko Niiranen & Sari Hyvärinen. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 45. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Rinne, J., Paloniemi, R., Tuulentie, S., & Kietäväinen, A. (2015). Participation of second-home users in local planning and decision-making - a study of three cottage-rich locations in Finland. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 7(1), 98–114. <https://doi.org/10.1080/19407963.2014.909818>
- Rinne-Koski, Katja (2021). Monipaikkainen asukas kuntalaisena. *Hallinnon Tutkimus* 40 (3), 203–217.
- Rinne-Koski, Katja (2021b). Asukkaana kunnassa: Monipaikkaisen asukkaan roolit kuntalaisuutta rakentamassa. *Yhdyskuntasuunnittelu*, vol. 59, nro 4, s. 43 – 64. <https://doi.org/10.33357/ys.115568>